Slovensko združenje
paliativne in hospic oskrbe

DUHOVNA PODPORA I.

Anže Habjan, univ. dipl. teol.

Dodatna znanja iz paliativne oskrbe
"Korak za korakom"

8. december 2016

Pravne osnove

- Zakon o pacientovih pravicah
- Zakon o verski svobodi
- Sporazum o pravnem položaju verske skupnosti v RS
- Pravilnik o organizaciji in izvajanju verske duhovne oskrbe v bolnišnicah in pri drugih izvajalcih zdravstvenih storitev

Naloge verske duhovne oskrbe, ki se lahko izvajajo v zdravstveni ustanovi, so:

- organiziranje in omogočanje verskih dejavnosti in obredov,
- obiskovanje in duhovno spremljanje pacientov,
- nudenje pogovorov in verske duhovne pomoči oskrbovancem,
- zagotavljanje obredov ob verskih praznikih,
- nudenje verskih obredov ob umrlih pacientih,
- nudenje verske in duhovne oskrbe v nujnih primerih,
- druge naloge na področju verske duhovne oskrbe.

- Duhovna oskrba se izvaja tako, da ne moti potek zdravljenja, zdravstveni delavci pa spoštujejo pravico pacienta do verske duhovne oskrbe.

Zakaj?

Komu in zakaj?

Kdo in kaj je človek?

Iskanje odgovorov na temeljna vprašanja o človeku…

Pojmovanja človeka (telesa, telesnosti)

Platon, Aristotel … dualizem, duhovno telesno, filozofska enost, enost

…telo…duša……..duh

Judovsko-Krščansko izročilo …

SZ basar, nefeš (psihe, anima gr.), ruah, leb

NZ) kardia, sarx, psyche, pneuma, soma, nous

KAJ JE SMISEL ŽIVLJENJA?

ZAKAJ SEM PRAVZAPRAV NA TEM SVETU?

KAJ JE MOJA NALOGA V ŽIVLJENJU?

Duhovna in verska prepričanja imajo vpliv na način kako se ljudje spopadamo z življenjskimi stresi, med katere sodi tudi huda bolezen.

Ob tem se odpirajo vprašanja o pomenu in smislu življenja, trpljenja in smrti.

- Kaj je pomembno zame?
- Kaj mi daje smisel?

- Kaj je pomembno za drugega?
- Kaj mu daje smisel bivanja?

- **Koliko poznam** svojega bolnika?
- Vem kaj je zanj pomembno?

- KAJ JE ZAME DUHOVNOST?

Duhovnost

Mesto duhovnosti?

- Duhovnost v zdravstveni oskrbi
- Do II. sv. vojne je mnogo redovnih skupnosti naredilo veliko za bolnike in trpeče.
- Bolj integrirano

Človek

Specializiranost

Bolezen

Človek

Celostnost

Bolezen

- Človek nosi v sebi neko temeljno odprtost za presežnost, ki jo lahko razumemo tudi kot hrepenenje po neskončnem ali kot slutnjo univerzuma.

- Z vzgojo se takšna odprtost zapre in usmeri v končne stvari, ki postanejo predmet našega ustvarjanja in obvladovanja.

- Zato bo veljal naš razmislek negovanju tiste odprtosti, ki človeka ob hudih dogodkih pretresa in ga na novo prebuja.

- DUHOVNOST
- RELIGIJA

- VPLIV NA ČLOVEKA

Preventiva

Spopadanje

Izboljšanje

Duhovnost

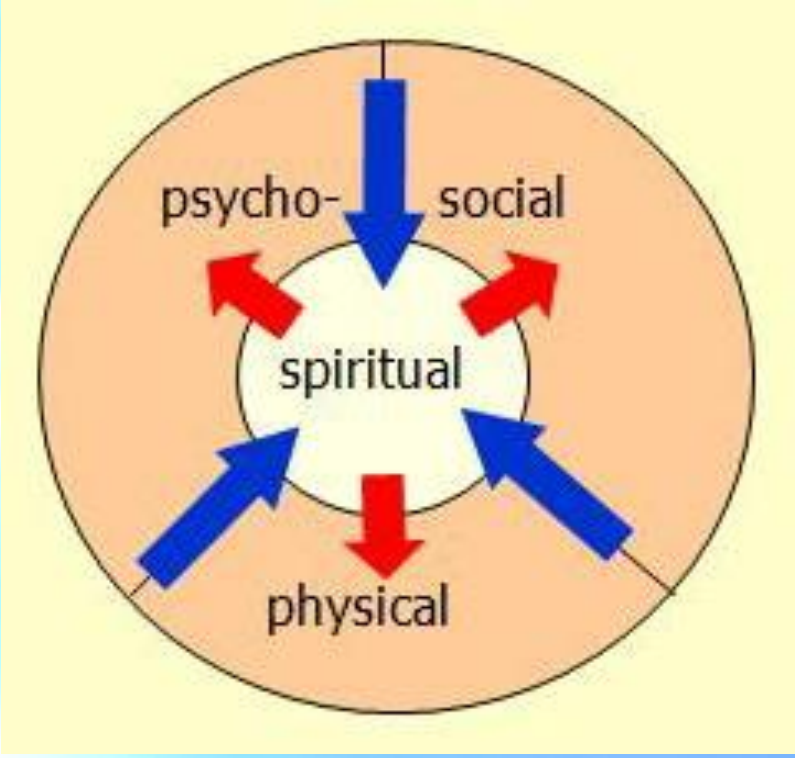

- Kaj duhovnost je?

!DEFINICIJA!

Vidiki:

IZKUSTVENI

KOGNITIVNI

VEDENJSKI

CONSENSUS CONFERENCE

"Priporočila o duhovni oskrbi."

Duhovnost in medicina

EZPO

"Spirituality is the dynamic dimension of human life that relates to the way persons (individual and community) experience, express and/or seek meaning, purpose and transcendence, and the way they connect to the moment, to self, to others, to nature, to the significant and/or the sacred."

Eksistencialna resničnost

Transcendenca

Povezanost in moč

Značilnosti DO v PO

SPREMLJANJE DUHOVNEGA PROCESA

- ISKANJE POMENA
- IZGUBA KONTROLE/NADZORA
- ČASOVNI VIDIK
- POVEZANOST IN IZOLACIJA
- UPANJE IN BREZUP
- "URAVNAVNAJE" ŽIVLJENJA
- RELIGIOZNA PREPRIČANJA

VEŠPLASTNOST IN POVEZANOST (razviti večjo občutljivost)

NAČIN ZADRŽEVANJA

Duhovno trpljenje

Je stanje v stiski, ki jo prinaša vsaka dejanska ali zaznana grožnja integriteti oz. nadaljnjemu obstoju človekove celovitosti.

-kaže se kot tesnoba, notranja stiska, žalost, brezup, izolacija.

Duhovno trpljenje, stiska ali bolečina se lahko pojavi znotraj različnih področij in se preko njih tudi izraža:

FIZIČNO (nepremagljiva bolečina)

PSIHOLOŠKO (žalost, strah, depresija)

SOCIALNO (razpad človeških odnosov)

DUHOVNO in RELIGIOZNO (kriza vere, jeza na Boga)

Duhovna oskrba je temeljna komponenta PO

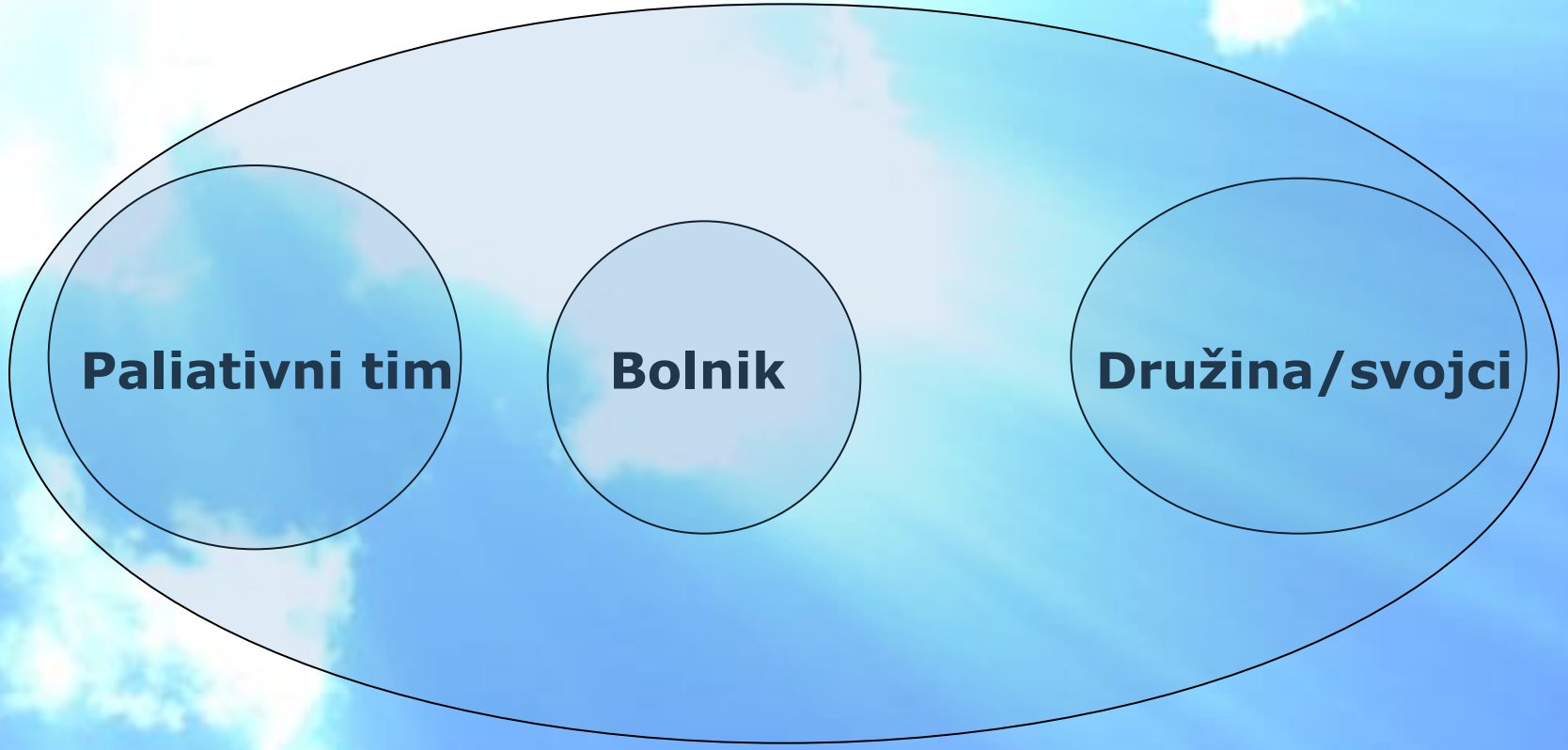

Duhovna podpora se izvaja v celotnem teku obravnave…

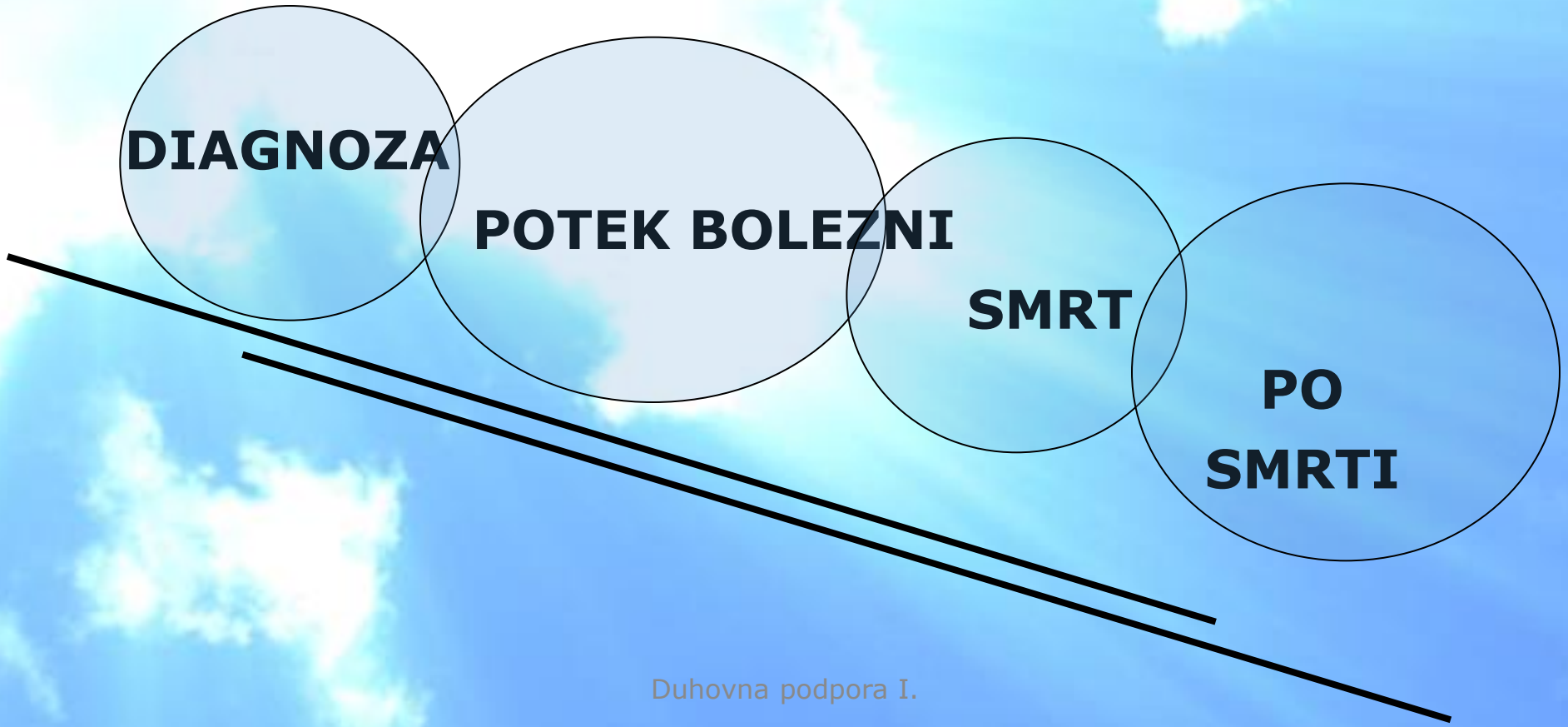

Kdo izvaja duhovno podporo?

- Spremljevalec je v širšem pomenu vsaka oseba, ki je v stiku z umirajočimi bolniki in njihovimi svojci.

- Spremljevalec v ožjem pomenu pa je strokovno usposobljena oseba, ki daje poglobljeno podporo pri soočanju in spopadanju z eksistencialnimi vprašanji umirajočih bolnikov in njihovih svojcev.

Praktično

- Poslušati
- Dotik (obraza, rame, stisk roke)

Bolniške sobe, domske sobe

- Biti …prisoten
- Pogled [včasih pove še preveč]
- Nasmeh

Praktično

- Tiha soba (prostor za razmislek)
- Kapela
- Dostop do verskih predmetov (rožni venec, podobica, …)
- Molitev
- Branje (religioznih, duhovnih besedil)
- Duhovni pogovori
- Obisk duhovnika
- Prejem zakramentov
- Branje, petje psalmov (jud, mus, kris.)

Praktično

- Meditacija
- Kontemplacija
- Vizualizacija
- Pogovori (skupinski/individualni)
- Sprostitvene vaje telesa
- Masaže
- Likovna umetnost
- Sprehodi v naravo
- Poslušanje glasbe (bolniku v sobi)

Ocena duhovnih potreb

- <u>Presejalni test (Spiritual screening) npr.:</u>
- JE RELIGIJA ALI DUHOVNOST ZA VAS POMEMBNA? VAM TO SEDAJ POMAGA?
- **DA - >**

  ALI NAJDETE MOČ ZA SPOPADNJE V NJEJ SEDAJ?

  -> Bi želeli o tem v prihodnosti s kom spregovoriti?
- **NE - >**

  ALI VAM JE KDAJ V PRETEKLOSTI TO KAJ POMENILO?

  -> Bi želeli o tem v prihodnosti s kom spregovoriti?

- Duhovna anamneza (Spiritual history); *obširnejša vprašanja*

- Ocena duhovnih potreb (Spiritual assessment)

✓ SPIRIT

✓ HOPE

✓ FICA

Zdravnici družinske medicine Anandarajah in Hight (2001, 81) pravita, da je ocena duhovnosti **del medicinske anamneze** in **prvi korak pri vključitvi duhovnosti** v medicinsko prakso.

Ocena duhovnosti se deli na:

Neformalna ocena se lahko opravi kadar koli med zdravniškim srečanjem. Zdravnik naj bi med pazljivim poslušanjem bolnikovih zgodb, ki so izražene v metaforičnem in simboličnem jeziku, razbral njegove duhovne dileme in vprašanja, s katerimi se spopada, medtem ko vključuje

formalna ocena uporabo različnih raziskovalnih metod.

Obredi, šege in navade ob koncu življenja

Obredi/rituali

- Javno in slovesno dejanje v predpisani oziroma ustaljeni obliki.
- Javna ali zasebna dejanja; indiv. ali skp.
- Obredi so ponavljajoča dejanja, ki se ravnajo po določenih pravilih in z veliko vsebnostjo simbolike, ki je lahko religiozna ali posvetna.
- Rituali so kulturne prakse v času in prostoru

- Obredi imajo **psihološke** koristi, dosežejo dovolj globoko v zavest in podzavest in imajo trajen učinek.
- Prehodni prostori med nečem kar je poznano in med nečem kar je nepoznano.
- Ustvarjajo skupnost, povezanost, zaupanje, varnost, smisel.
- Obredi prehoda

Faza separacije____Faza tranzicije____ Faza reintegracije

Strukturiranje kaotičnega, kanaliziranje emocij, moč transformacije

- **Komu so namenjeni obredi**?

Pacientom, svojcem, svojcem in pacientom, osebju.

Simboli in znamenja

- Simboli so nosilci globlje/bogate vsebine.
- Posredujejo smisel.
- Križ, luč/sveča, voda …

- <u>Zakramenti:</u>

Sprave

Bolniškega maziljenja

Evharistije (sv. popotnica)

Kako lahko nam pomagajo?

Lastni obredi v času …

- obiska umirajočega,
- obiska umrlega.

- Ritual spomina?

Ko nastopi smrt

- Odnos do smrti
- Pomen slovesa
- Truplo (ravnanje, umivanje, maziljenje, oblačenje)
- Zgodovinski pregled…kremacija ali klasični pok.
- Pogreb
- Otroci v času smrti
- Črnina
- Sožalno pismo, obisk
- Pokopališče
- Grob (napis na nagrobniku)

HVALA ZA POZORNOST!

Kontakt:
habjan.a@gmail.com

SEZNAM REFERENC

- Anandarajah, Gowri in Ellen Hight. 2001. Spirituality and medical practise: Using the HOPE questions as a practical tool for spiritual assessment. American family physician 63(1): 81-89.
- Angora Spiritual care guideline working group. 2013. *Spiritual care: national guideline, Version: 1.0.* S. n.: Integral krankercentrum Nederland.
- Cassell, E.J. 1991. The nature of suffering and the goals of medicine. V: Christina Puchalski in Betty Ferrell. *Making Health Care Whole: Integrating Spirituality into Patient Care, 5.* West Conshohocken: Templeton Press.
- European association for palliative care. 2010. Domača stran. Http://www.eapcnet.eu/ (pridobljeno 10. februarja 2014).
- Ferrel, B.R., in N. Coyle. 2008. The nature of suffering and goals of nursing. V: Christina Puchalski in Betty Ferrell. *Making Health Care Whole: Integrating Spirituality into Patient Care, 6.* West Conshohocken: Templeton Press.
- Ferrell, Betty. 2007. Meeting Spiritual Needs: What Is an Oncologist to Do? *Journal of Clinical Oncology* 25: 467–468
- Frick, Eckhard. 2016. Spiritual care. Das Magazin für Mitglieder des Katholischen Pflegeverbandes e. V. (Regensburg), januar 2016.
- Maugans, Todd A. 1996. The SPIRITual History. *Archives of Family Medicine* 5: 11–16.
- Müller, Monika, in Matthias Schnegg. 1999. *O pomenu žalovanja*. Ljubljana: Slovensko društvo hospic.
- Novak, Anka. 2005. Slovo v Dobrepolju. *Etnolog; Glasnik Slovenskega etnografskega muzeja* 16 (66): 179–203.
- Pravilnik o organizaciji in izvajanju verske duhovne oskrbe v bolnišnicah in pri drugih izvajalcih zdravstvenih storitev
- Puchalski, Christina M. 2002. Spirituality and End-of-Life care: A Time for Listening and Caring. *Journal of Palliative Medicine* 5: 289–294.
- Puchalski, Christina, Betty Ferrell, Rose Virani, Shirley Otis-Green, Pamela Baird, Janet Bull, Harvey Chochinov, George Handzo, Holly Nelson-Becker, Maryo Prince-Paul, Karen Pugliese in Daniel Sulmaasy. 2009. Improving the Quality of Spiritual Care as a Dimension of Palliative Care: The report of the Consensus Conference. *Journal of Palliative Medicine* 12: 885–904.
- Puchalski, Christina, in Betty Ferrell. 2010. *Making Health Care Whole: Integrating Spirituality into Patient Care.* West Conshohocken: Templeton Press.
- Sporazum o pravnem položaju verskih skupnosti (različni).
- Štrancar, Klelija. 2014. Duhovna razsežnost paliativne oskrbe v dialogu s Heideggerjevo in Levinasovo eksistencialno mislijo. *Bogoslovni vestnik* 74:129−139.
- Zakon o pacientovih pravicah
- Zakon o verski svobodi